

เก่ง ดี มีความสุข : องค์กรวิจัยในฝันกับจรรยาบรรณนักวิจัย

Excellent, ethical, happiness:

Dream organization with researcher's ethics

รัตน์ทิ วิโรจน์ฤทธิ์

Ratnatee Virojrit

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับจรรยาบรรณของนักวิจัย และถอดบทเรียนจากประสบการณ์ทำงานกว่าสิบปีในองค์กรวิจัยว่า องค์กรวิจัยในฝันที่สามารถดึงดูดและรักษานักวิจัยที่ดีไว้ได้ควรเป็นอย่างไร แล้วนักวิจัยที่ดีที่มีจรรยาบรรณควรมีคุณลักษณะเช่นไร ทำอย่างไรทั้งองค์กรและนักวิจัยจะอยู่ในสถานะที่เอื้อต่อกัน ทำให้นักวิจัยเป็นนักวิจัยที่เก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งองค์กรนั้นก็เป็้องค์กรวิจัยที่ประสบความสำเร็จและเป็นองค์กรในฝันสำหรับนักวิจัยหลายๆ คน ซึ่งในการเขียนบทความนี้ผู้เขียนได้ประมวลจากเอกสารจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ ที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจัดทำขึ้น จากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และจากประสบการณ์โดยตรงในการทำงานในองค์กรวิจัยแห่งชาติมากกว่าสิบปี ทำให้ได้ออกมาเป็นบทสรุปของคุณลักษณะนักวิจัยที่เก่ง คุณลักษณะของนักวิจัยที่ดีทั้งตามรูปแบบจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัย ผสมผสานกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และลักษณะขององค์กรที่ทำให้นักวิจัยทำงานอย่างมีความสุขในทุกๆ วัน

คำสำคัญ: จรรยาบรรณ, นักวิจัย, องค์กรในฝัน, จรรยาบรรณนักวิจัย

Abatract

The purposes of this article are to apply dharma principles in Buddhism to ethics of researcher and to obtain summary and lessons from more than ten years of experiences working in research organization. We wish to determine the characteristics of research organization in one's dream that can attract and reserve high-quality research and other related issues. For instances, what are the qualities of researchers with good ethical standard? What will contribute to the cooperative behavior between the institution and the researchers, resulting in a way that the researchers are excellent, happy, and ethical? Moreover, what will lead the organization to the successful entity with the goal to become a dream place for many researchers?

In the article, the author had collected and processed the documents of research code of conduct and code of practice or best practice written by National Research Council of Thailand from dharma principles in Buddhism and from direct experiences in working in national research institution for more than ten years. This leads to the conclusion of characteristics of excellent and good researchers according to research code of conduct combined with dharma principles in Buddhism and the conclusion of characteristics of the institution that provides the happiness to the researchers on a daily basis.

Keywords: ethics, researcher, dream organization, researcher's ethics

บทนำ

หากการค้นหา “คนที่ใช่” สำหรับองค์กรต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญ การสร้างให้องค์กรของคุณเป็น “องค์กรในฝัน” จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างทีมงานที่ดีให้กับองค์กรของคุณ คำว่า “องค์กรในฝัน” นั้น คือองค์กรที่สามารถดึงดูดคนเก่งเข้ามาทำงานกับองค์กรได้ และการที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะเป็นองค์กรในฝันได้นั้นก็ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ไม่ใช่เพียงแค่การอาศัยวิสัยทัศน์อันสวยงามขององค์กรที่ผู้บริหารเขียนขึ้นเท่านั้น องค์กรในฝันจะต้องอาศัยการปฏิบัติให้เป็นจริงเท่านั้น และที่สำคัญการปฏิบัตินั้นจะต้องมีทิศทาง ซึ่งอาจจะอาศัยการดูตัวอย่างขององค์กรที่ประสบความสำเร็จก็ได้ ผู้เขียนในฐานะที่ทำงานในองค์กรแห่งการวิจัยมาเป็นเวลานาน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า องค์กรแห่งการวิจัยที่เป็นองค์กรในฝันนั้นจะต้องเป็นอย่างไร ซึ่งแน่นอนผู้ปฏิบัติงานหลักในองค์กรการวิจัยก็นักวิจัยนั่นเอง คำว่า “นักวิจัย” นั้นโดยทั่วไปเราก่อนข้างมั่นใจว่าจะต้องเป็นคนเก่งอย่างแน่นอน แต่การที่องค์กรจะเติบโต ก้าวหน้า และประสบความสำเร็จได้นั้น แค่คนเก่งอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ องค์กรยังต้องการคนดีด้วย แล้วองค์กรแห่งการวิจัยที่มีนักวิจัยที่เป็นทั้งคนเก่ง และคนดีด้วยนั้นต้องมีลักษณะแบบใด ใครจะรู้ว่าหลักธรรมในศาสนาพุทธสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับหลักจรรยาบรรณของนักวิจัยได้ทั้งหมด อันจะนำมาซึ่ง องค์กรแห่งการวิจัยในฝัน ที่เป็นศูนย์รวมของนักวิจัยที่ เก่ง ดี และทำงานอย่างมีความสุขอยู่ด้วยกัน

คุณลักษณะสำหรับนักวิจัยที่ดี

การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง ในสิ่งที่ต้องการศึกษา มีการรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของการวิจัย คือ การได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เป็นการกระทำอย่างมีระบบที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การวิจัยเกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่สำคัญ ๒ ประการคือ ๑) การวิจัยเพื่อความรู้ทางวิชาการ และ ๒) การวิจัยประยุกต์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่นำผลมาใช้ในทางปฏิบัติโดยตรง^๑ ในปัจจุบันหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการที่มีองค์กรแห่งการวิจัยทั้งในภาครัฐและเอกชน

^๑ ทรวงธรรม ธีระกุล, นักวิชาการชำนาญการ ๘. การวิจัยสถาบัน: เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๓.

เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งอาจมีพันธกิจหลักในการทำวิจัย หรือการเป็นแหล่งให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเพียงอย่างเดียว หรือทำหน้าที่ทั้งสองประการ

องค์กรแห่งการวิจัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่ที่เป็นที่รู้จัก ก็จะเป็นหน่วยงานภายใต้กำกับของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ(สนช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหาร วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม เป็นต้น จะเห็นว่าแต่ละหน่วยงานที่กล่าวถึงล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น จากพันธกิจหลักของหน่วยงานซึ่งก็คือ การวิจัย ที่ได้ออกมาจากแต่ละหน่วยงานก็ต้องมีผลกระทบและมีความสำคัญต่อประเทศอย่างแน่นอน

นักวิจัย หมายถึง ผู้ที่ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อตอบประเด็นที่สงสัย โดยมีระเบียบวิธีอันเป็นที่ยอมรับในแต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีดังกล่าวจึงครอบคลุมทั้งแนวคิด มโนทัศน์ และวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล^๒

นักวิจัย จึงเป็นทรัพยากรหลักที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งขององค์กรแห่งการวิจัย เพราะเป็น ผู้ที่จะผลิตผลงานวิจัยต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งองค์กรและประเทศ งานวิจัยจะประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับนักวิจัยเป็นสำคัญ เนื่องจากการวิจัยเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ซึ่งกระทำได้ไม่ถนัดนัก นักวิจัยจึงควรมีคุณลักษณะที่จำเป็นบางประการในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ผลของการวิจัยถูกต้อง น่าเชื่อถือ จากการสังเคราะห์คุณลักษณะนักวิจัยที่ นิภา ศรีไพโรจน์ และสุวิมล ตรีภานันท์ (อ้างใน สมชาย: ๒๕๕๓)^๓ นำเสนอสามารถสรุปคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยที่ดี ดังนี้

๑. นักวิจัยต้องมีความรู้พื้นฐานในสาขาวิชาที่ทำการวิจัยเป็นอย่างดี เพื่อจะได้เลือกใช้เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของงานวิจัยนั้น และสามารถค้นหาหรือเลือกใช้ความรู้จากงานวิจัยที่ผ่านมาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การที่นักวิจัยมีความรู้ดีก็จะสามารถสรุปผลของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ฉะนั้น นักวิจัยจึงต้องค้นคว้าติดตามอ่านผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อจะได้ศึกษาความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคนิคใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

^๒ เอกพรต สมุทธานนท์, **นักวิจัยที่ดี**. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/261213>. ๒๕๕๒.

^๓ สมชาย วรภิเษมสกุล. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙-๓๐.

๒. นักวิจัยต้องมีความรอบรู้ในสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่กำลังทำอยู่ เพราะในการวิจัยนั้นอาจจะพาดพิงหรือเกี่ยวข้องกับวิชาต่างๆ อยู่บ้าง เนื่องจากขอบเขตของการวิจัยไม่สามารถจะแยกออกไปได้อย่างชัดเจนเหมือนวิชาเรียนในห้องเรียน

๓. นักวิจัยต้องมีความสงสัย หรือเป็นผู้ที่มีแนวความคิดในการไม่เชื่อสิ่งต่างๆ ง่ายๆ จำเป็นต้องมีหลักฐานและมีเหตุผล อันนี้จะตรงกันข้ามกับคนบางจำพวกที่มีความเชื่อเป็นตัวยึด และสามารถจะเชื่อสิ่งต่างๆ ได้ง่าย นักวิจัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ โดยมีวิจารณญาณ ฟังหูไว้หู เมื่อมีสิ่งใหม่ก็ต้องพิจารณาด้วยเหตุผลให้ถ่องแท้ก่อนจึงจะเชื่อ

๔. นักวิจัยต้องมีวิจารณญาณ นักวิจัยจะต้องมีความสามารถในการใช้เหตุผล ความสามารถในการไตร่ตรองเพื่อจะพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ควรเชื่อกับสิ่งที่ไม่ควรเชื่อ สิ่งที่ถูกต้องกับสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการใช้วิจารณญาณนั้นจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในแต่ละเรื่องที่จะพิจารณาและมีความสามารถในการใช้เหตุผลไตร่ตรอง ทั้งในเชิงตรรกวิทยา และในเชิงของวิธีใช้ความคิดด้านอื่นๆ

๕. นักวิจัยต้องมีใจกว้าง ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองว่าต้องถูกเสมอไป จะต้องเป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือข้อมูลหลักฐานเพิ่มเติมและหากหลักฐานนั้นเป็นที่เชื่อถือได้ มีเหตุผลเพียงพอที่ไม่มีทฤษฎีที่จะยึดความเชื่อเดิม มีความสามารถที่จะยอมเปลี่ยนแนวความคิดของตนเองได้ ความเป็นผู้มีใจกว้างนี้จะต้องครอบคลุมไปถึงความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ตลอดจนความสามารถที่จะได้ความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ หรือมีอคติน้อยที่สุด

๖. นักวิจัยต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวิจัยมิใช่เป็นการเก็บข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่ขึ้น ผู้วิจัยจะต้องสามารถเอาข้อมูลหรือสิ่งต่างๆ มาปะติดปะต่อวิเคราะห์ แล้วในที่สุดสังเคราะห์ขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่ขยายความสิ่งที่เรียกว่าเป็นความรู้หรือข้อเท็จจริงได้ ในการริเริ่มสร้างสรรค์นี้ จำเป็นต้องอาศัยความสามารถที่จะคิดอย่างต่อเนื่อง สามารถจะกระทำอย่างต่อเนื่องโดยเป้าหมายที่ชัดเจน จะต้องไม่มีลักษณะของการจับจดหรือทำสิ่งหนึ่งยังไม่ทันเสร็จก็จับอีกสิ่งหนึ่ง อย่างนี้ก็จะไม่สามารถทำการวิจัยได้สำเร็จ จำเป็นจะต้องยึดกับสิ่งที่กระทำไปจนกระทั่งสำเร็จตามเป้าหมาย

๗. นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้อยู่ในรูปที่ปราศจากอคติ ไม่พยายามผันแปรข้อมูลเพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น จะต้องมุ่งมั่นที่จะได้ความจริงของธรรมชาติโดยแท้จริง จำเป็นที่จะต้องพูดหรือกระทำโดยยึดความจริงของธรรมชาติอย่างแท้จริง จำเป็นที่จะต้องพูดหรือกระทำโดยมีความซื่อสัตย์

๘. นักวิจัยต้องมีความขยันหมั่นเพียร มีความมานะอดทนที่จะดำเนินการจนเป็นผลสำเร็จได้ เพราะว่าการวิจัยมักจำเป็นต้องใช้ความพยายาม ในบางกรณีต้องใช้ความพยายามมากขึ้นเป็นพิเศษ จึงจะสามารถให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องยิ่งขึ้น การพยายามน้อยอาจจะทำให้ข้อเท็จจริงที่ได้มีความคลาดเคลื่อนมากเกินไปก็ได้ การที่ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้มีความมานะอดทนนี้อาจจะขยายความไปถึงความเป็นผู้ที่มีความละเอียดลออ ต้องทำงานโดยละเอียดรอบคอบ มีความละเอียดในการสังเกต ใช้สายตา ใช้มืออย่างละเอียดถี่ถ้วน ตลอดจนถึงความคิดที่ละเอียด มองทุกแง่ทุกมุม ไม่ทำหรือคิดอย่างหยาบแล้วทิ้ง รายละเอียดบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์ไป

๙. นักวิจัยต้องมีความสุขกับการทำงาน เป็นผู้ที่เกิดปิติจากการที่ได้ทำการศึกษาและค้นพบ การที่ “ตกตา” มีความหมายว่า “มันเป็นเช่นนั้นเอง” เป็นอุทานแสดงว่าเกิดความพอใจขึ้นจากการค้นพบ เช่น อาคิเมดีส มีความตื่นเต้นและดีใจ เมื่อสามารถค้นหาวีธีใหม่ในการวัดปริมาตรได้ สภาพของความปิติที่เกิดขึ้นจากการค้นพบนี้ เป็นลักษณะพิเศษของนักค้นคว้าหรือนักวิจัยทั้งหลาย

จากข้างต้น เราได้ทราบถึงคุณลักษณะที่จำเป็นของนักวิจัย ซึ่งส่วนมากจะแสดงให้เห็นว่า หากนักวิจัยมีคุณลักษณะดังกล่าวจะทำให้ได้นักวิจัยที่เก่ง แล้วการที่เราจะได้นักวิจัยที่ดีละ ควรที่จะต้อง มีลักษณะแบบใด ต่อไปเราจะกล่าวถึงการเป็นนักวิจัยที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสามารถเรียกรวมกัน ได้ว่าเป็น จรรยาบรรณของนักวิจัย หรือจรรยาวิชาชีพวิจัย นั่นเอง

จรรยาบรรณของนักวิจัยได้ถูกกำหนดขึ้นโดย คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ ในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๑ เพื่อใช้เป็นแนวทางที่ควรประพฤติของนักวิจัยทั่วไปไม่ว่าสาขาวิชาการใดๆ โดยให้มีลักษณะเป็นข้อพึงสัจจคุณธรรมและจริยธรรม ในการทำงานของนักวิจัย ดังนี้^๔

จรรยาบรรณ หมายถึง หลักความประพฤติอันเหมาะสม แสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาอาชีพประมวลขึ้นไว้เป็นหลักเพื่อให้สมาชิกในสาขาวิชาชีพนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อรักษาชื่อเสียงและส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน

จรรยาบรรณในการวิจัย จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ของระเบียบวิธีวิจัย เนื่องด้วย ในกระบวนการค้นคว้าวิจัย นักวิจัยจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับใกล้ชิด กับสิ่งที่ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต

^๔ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. จรรยาบรรณนักวิจัย. งานสารสนเทศ และห้องสมุดสตางค์ มงคลสุข. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๑. จาก <http://stang.sc.mahidol.ac.th/text/ethic.htm>.

หรือไม่มีชีวิต การวิจัยจึงอาจส่งผลกระทบ ในทางลบต่อสิ่งที่ศึกษาได้ หากผู้วิจัยขาดความรอบคอบ ระมัดระวัง การวิจัยเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายในการ พัฒนาประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในประเทศ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของนักวิจัย ในเรื่องที่จะศึกษา และขึ้นอยู่กับคุณธรรม จริยธรรมของ นักวิจัย ในการทำงานวิจัยด้วย ผลงานวิจัยที่ดีต่อยุคคุณภาพ ด้วยสาเหตุใดก็ตาม หากเผยแพร่ออกไป อาจเป็นผลเสีย ต่อแวดวงวิชาการ และประเทศชาติได้ สมาคมนักวิจัยแห่งชาติจึงกำหนด “จรรยาบรรณ นักวิจัย” ไว้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ จริยธรรม และหลักวิชาการที่เหมาะสม ตลอดจนประกันมาตรฐาน ของการศึกษาค้นคว้าให้เป็นไปอย่าง สมศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิของนักวิจัยไว้ ๙ ประการ ดังนี้

๑. นักวิจัยต้องซื่อสัตย์ และมีคุณธรรม ในทางวิชาการ และการจัดการ นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น ต้องให้เกียรติ และอ้างถึงบุคคล หรือแหล่งที่มาของข้อมูล ที่นำมาใช้ในงานวิจัย ต้องซื่อตรง ต่อการแสวงหาทุนวิจัย และมีความเป็นธรรม เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๒. นักวิจัยต้องตระหนักถึง พันธกรณีในการทำงานวิจัย ตามข้อตกลงที่ทำไว้ กับหน่วยงาน ที่สนับสนุนการวิจัย และต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด นักวิจัยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี และข้อตกลง การวิจัย ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ยอมรับร่วมกัน อุทิศเวลาทำงานวิจัย ให้ได้ผลดีที่สุด และเป็นไปตามกำหนด เวลา มีความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งงานระหว่างดำเนินการ

๓. นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขา วิชาการที่ทำวิจัย อย่างเพียงพอ และมีความชำนาญ หรือมีประสบการณ์ เกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพ และเพื่อป้องกันปัญหาการวิเคราะห์การตีความ หรือการสรุปที่ผิดพลาด อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่องานวิจัย

๔. นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิต นักวิจัยต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และเที่ยงตรงในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึก และมีปณิธานที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

๕. นักวิจัยต้องเคารพศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย นักวิจัยต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการ จนละเลยและขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ ต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะอธิบายจุดมุ่งหมายของการวิจัยแก่บุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่หลอกลวงหรือบีบบังคับ และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

๖. นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด โดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด ต้องตระหนักว่า อคติส่วนตัว หรือความลำเอียงทางวิชาการ อาจส่งผลให้มีการบิดเบือนข้อมูล และข้อค้นพบทางวิชาการ อันเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่องานวิจัย

๗. นักวิจัยพึงนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ นักวิจัยพึงเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและสังคม ไม่ขยายผลข้อค้นพบจนเกินความเป็นจริง และไม่ใช้ผลงานวิจัยไปในทางมิชอบ

๘. นักวิจัยพึงเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น นักวิจัยพึงมีใจกว้าง พร้อมทั้งจะเปิดเผยข้อมูล และขั้นตอนการวิจัย ยอมรับฟังความคิดเห็น และเหตุผลทางวิชาการของผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยของตนให้ถูกต้อง

๙. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ นักวิจัยพึงมีจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญาในการทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อความเจริญและประโยชน์สุขของสังคมและมวลมนุษยชาติ

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ได้จัดทำ จรรยาวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ จัดทำมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดย ศ.ดร.อังศุมาลย์ จันทราปัทย์ และคณะเป็นที่ปรึกษาดำเนินโครงการ ในการดำเนินการได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยยึดถือประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของความเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัยทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งจากการจัดทำมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยนี้ ได้ระบุจรรยาวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติ ไว้ดังตารางด้านล่างนี้^๕ โดยในแต่ละข้อของจรรยาบรรณ ผู้เขียนจะสอดแทรกหลักธรรมของพุทธศาสนาเข้าไป

^๕ อังศุมาลย์ จันทราปัทย์, ศ.ดร. และคณะ. จรรยาวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติ. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗-๒๓.

ผสมผสานเพื่อแสดงให้เห็นว่าจริงๆ แล้วธรรมะกับจรรยาบรรณในการวิจัยหรือการทำงานเป็นเรื่องเดียวกันจนเกือบจะแยกไม่ออกเลยทีเดียว

ตารางที่ ๑ แสดงจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติข้อที่๑ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ ๑	นักวิจัยพึงมีจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีใจเปิดกว้างทางความคิด ปราศจากอคติ มีความยุติธรรมและมีความประพฤติอันดีงามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่
แนวทางปฏิบัติ	๑.๑ นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑.๒ นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบ ๑.๓ นักวิจัยต้องมีใจเปิดกว้างทางความคิด ๑.๔ นักวิจัยต้องมีความยุติธรรม ๑.๕ นักวิจัยต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมวิจัย
หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	ฆราวาสธรรม ๔ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

ตารางที่ ๒ แสดงจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติข้อที่๒ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ ๒	นักวิจัยพึงทำวิจัยอย่างเต็มความสามารถด้วยความเสียสละ ขยัน และอดทน อุทิศเวลาเพื่อการวิจัยอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ภายในกรอบเวลาที่กำหนด
แนวทางปฏิบัติ	๒.๑ ทุ่มหาความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เพื่อให้งานวิจัยก้าวหน้า ได้ผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัย ๒.๒ อุทิศเวลาเพื่อการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพียงพอ และด้วยความขยันและอดทน เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ภายในกรอบเวลาที่กำหนด ๒.๓ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความเข้าใจในงานวิจัยกับผู้ร่วมงานและนักวิจัยอื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่งานวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ทางวิชาการวิชาชีพ และสังคมมากยิ่งขึ้น
หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	ฆราวาสธรรม ๔ สปัจริยธรรม ๗ (รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล)

ตารางที่ ๓ แสดงจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติข้อที่ ๓ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ ๓	นักวิจัยต้องมีสละทางวิชาการ โดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย ไม่ยอมสูญเสียเสรีภาพทางวิชาการ ต้องนำเสนอผลงานวิจัยตามความเป็นจริง และเสนอแนะอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ
แนวทางปฏิบัติ	๓.๑ มีอิสระทางความคิด และเสรีภาพทางวิชาการในการทำงานวิจัย เพื่อรักษามาตรฐานวิชาการ วิชาชีพ และจริยธรรมรวมทั้งเกียรติคุณของนักวิจัย ๓.๒ ไม่ยอมให้ผลประโยชน์ทางการเงินและผลประโยชน์ทับซ้อนอื่นใดมาทำให้สูญเสียเสรีภาพทางวิชาการ หรือมาทำให้การดำเนินงานวิจัยและการรายงานผลการวิจัยเบี่ยงเบนหรือผิดไปจากความเป็นจริง ๓.๓ รายงานข้อค้นพบจากการวิจัยตามความเป็นจริง และเสนอแนะด้วยแนวคิดที่เปิดเผยมุมมองตรงไปตรงมา และปราศจากอคติ ๓.๔ ไม่เผยแพร่ผลงานวิจัยโดยขยายผลเกินความเป็นจริง และต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมา จากการนำเสนอรายงานการวิจัยสู่สาธารณชนด้วย
หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	ฆราวาสธรรม ๔ สปัปฺปิสฺสธรรม ๗

ตารางที่ ๔ แสดงจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติข้อที่ ๔ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ ๔	นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัยไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม นักวิจัยต้องทำวิจัยด้วยจิตสำนึกว่า จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อสิ่งที่ศึกษาไม่ว่าจะเป็น สิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ต้องดำเนินการวิจัยอย่างรอบคอบ ระมัดระวังและเปี่ยมด้วยคุณธรรมในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม
แนวทางปฏิบัติ	๔.๑ พึงตระหนักว่า การใช้คนหรือสัตว์เป็นหน่วยทดลองต้องกระทำในกรณีที่ไม่มีความเลือกอื่นเท่านั้น ๔.๒ ดำเนินงานวิจัยด้วยสติปัญญา ความรอบคอบ ระมัดระวัง และเปี่ยมด้วยคุณธรรมในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมโดยต้องป้องกันอันตรายหรือความเสียหายในทุกขั้นตอน และทุกระยะของการวิจัย และต้องรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดแก่สิ่งที่ศึกษา รวมทั้งที่จะเกิดแก่ตนเองด้วย

	๔.๓ มีมาตรการในการดูแล จัดเก็บ รักษาสิ่งที่ใช้ในการศึกษาหรือทดลอง และป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค แผลง การแพร่กระจายของพืชหรือสิ่งมีชีวิตอื่นที่ถูกดัดแปลงทางพันธุกรรม มลพิษ และอื่นๆ รวมทั้งมีมาตรการในการกำจัดมลพิษ ของเสีย และสิ่งที่เป็นอันตรายใดๆ อันเป็นผลมาจากการศึกษาหรือทดลองเพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	อิทธิบาท ๔ สัปปุริสธรรม ๗

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากจรรยาบรรณนักวิจัยที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในองค์กรการวิจัยแล้วนั้น เรายังสามารถนำธรรมะในพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตการทำงานของนักวิจัยเพื่อยึดถือปฏิบัติส่งเสริมไปสู่สิ่งดีงามและจรรยาบรรณของนักวิจัยตามที่ได้จัดทำไว้แล้วอีกด้วย ซึ่งหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้มีอยู่มากมาย แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนขอยกหลักธรรมพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนทั่วไป พึงรู้จักกันอยู่แล้ว เพียงอาจจะนำมาประยุกต์ใช้ไม่ได้เท่านั้นเอง หลักธรรมเหล่านั้นได้แก่ หลักฆราวาสธรรม ๔ หลักสัปปุริสธรรม ๗ และหลักอิทธิบาท ๔ นั่นเอง โดยอธิบายรายละเอียดของหลักธรรมเหล่านั้นได้ดังต่อไปนี้

๑. หลักฆราวาสธรรม ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ ใช้ยึดเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจในการครองชีวิต ให้ประสบความสำเร็จสมบูรณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั้งหลาย ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

๑.๑ สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ นักวิจัยจำเป็นต้องมีความซื่อสัตย์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ก่อนการดำเนินงานวิจัย ระหว่างดำเนินงานวิจัย และหลังการดำเนินงานวิจัย รวมถึงการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เสนอข้อมูลและแนวคิดโดยสุจริต ไม่สร้างผลงานวิจัยอันเป็นเท็จ และไม่จ้างวานผู้อื่นทำวิจัยให้ ใส่ชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยอย่างตรงไปตรงมา

๑.๒ ทมะ หมายถึง การฝึกตน การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อความผิดพลาด ความบกพร่องทั้งของตนเองและผู้อื่น ยินดีรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ข้อติติง และคำวิจารณ์เชิงวิชาการจากเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น ด้วยใจที่เป็นกลาง นักวิจัยสามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ผลงานของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ มีเหตุผลตามมาตรฐานวิชาการ

๑.๓ ขันติ หมายถึง ความอดทน อดกลั้น ต่อความยากลำบาก อุปสรรคทั้งปวง นักวิจัยจะต้องทุ่มเทความรู้ความสามารถ ขยันและอดทน เพื่อให้งานวิจัยก้าวหน้าและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามเวลาที่กำหนด

๑.๔ จาคะ หมายถึง ความเสียสละ แบ่งปัน มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ นักวิจัยยินดีอุทิศเวลาเพื่อการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพียงพอ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง นอกจากนั้น การเอื้อเฟื้อ แบ่งปันกัน ในทีมวิจัยก็สามารถทำให้งานสำเร็จได้ดีขึ้นเนื่องมาจากการเกิดความสัมพันธ์

๒. หลักสัปปุริสธรรม ๗ หลักธรรมนี้เหมาะกับนักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะส่งผลให้เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบมากขึ้น (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์: ๒๕๕๔) ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๗ ประการ คือ

๒.๑ ธัมมัญญตา (รู้หลักและรู้จักเหตุ) คือ การรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติหน้าที่ต้องรู้และเข้าใจสิ่งที่ตนต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของตน นอกจากนั้นยังต้องรู้จักหลักความจริงของธรรมชาติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานที่ต้องปฏิบัติ รู้ประโยชน์ที่ได้จากงานที่ตนปฏิบัติ หากนักวิจัยเข้าใจหลักการนี้จะทำให้นักวิจัยทำงานอย่างมีเป้าหมาย และรู้ถึงเหตุที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กร

๒.๒ อตถัญญตา (รู้จักผล) คือ ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย รู้ถึงประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึงการทำงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ หากนักวิจัยเข้าใจหลักการข้อนี้จะสามารถวางแผนการทำงานที่ดี เพื่อให้ได้ผลงานตามที่คาดหวัง

๒.๓ อัตตัญญตา (รู้จักตน) คือ รู้จักและเข้าใจตนเองว่าตนเป็นใคร มีความรู้ ความถนัด ความสามารถทางด้านใด และนำความรู้นั้นไปประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม หากนักวิจัยเข้าใจหลักการนี้ก็จะสามารถนำความสามารถของตนไปใช้ให้ตรงกับงานวิจัยที่ตนเองต้องปฏิบัติ สามารถเลือกทำงานวิจัยได้เหมาะสม ทำให้สามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่

๒.๔ มัตตัญญตา (รู้ประมาณ) คือ รู้จักความพอดี ความพอประมาณ เช่น รู้จักประมาณ ในการใช้จ่ายเงิน หรือ คน สำหรับการทำวิจัย ให้เหมาะสม ไม่ใช่เงินทุนวิจัยอย่างฟุ่มเฟือย และไม่ใช่คนเกินงาน

๒.๕ กาลัญญตา (รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม) คือ ต้องรู้จักระยะเวลาที่ต้องใช้ในการทำงาน ให้เป็นไปตามกำหนด สามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ ปริสัณญตา (รู้ชุมชน) คือ รู้จักชุมชนในการทำงานวิจัยอาจต้องมีการทำงานร่วมกับหลากหลายองค์กร นักวิจัยควรต้องรู้วิธีประพฤติปฏิบัติต่อแต่ละองค์กรว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพราะแต่ละองค์กรก็มีความแตกต่างกัน จะได้เข้าใจและเข้าถึงได้

๒.๗ บุคคลัณญตา (รู้บุคคล) คือ การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ ความถนัดแตกต่างกันอย่างไร เพื่อที่นักวิจัยจะสามารถเลือกใช้คนให้ตรงกับความต้องการของงาน ทำให้งานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

๓. อิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงสดับไว้อย่างแยบคาย อันประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งใครๆ ก็ท่องได้ แต่จะมีสักกี่คนที่จะนำไปปฏิบัติได้ครบทั้ง ๔ ขั้นตอน ซึ่งเป็น ๔ ขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ พระธรรมปิฎก^๖ ได้อรรถาธิบายว่า

๓.๑ ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในสิ่งที่ทำนั้น ใจรักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเพียรตามมา เปรียบได้กับนักวิจัยที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในแนวคิดแนวปฏิบัติของงานวิจัย ซึ่งแต่ละคนอาจมีมากน้อยต่างกัน คงไม่มีใครบอกได้นอกจากตัวนักวิจัยเอง และผลของงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะชน การมีใจรักนั้นถือว่าสำคัญมาก เราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร พระพุทธองค์เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตนเองและดีต่อผู้อื่นอันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็มุ่งมั่นด้วยความตั้งใจ และหากไม่ดีก็จงเปลี่ยนแปลงศรัทธาเสียใหม่ ขณะเดียวกันก็ต้องตรวจสอบว่าสิ่งที่เราศรัทธากับสิ่งที่องค์กรของเราศรัทธานั้นตรงกันหรือไม่ เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตการทำงานไปในทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลถึงความสุขในการทำงานด้วย

๓.๒ วิริยะ คือ ความเพียร ความมุ่งมั่นทุ่มเท ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรค เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ดังนั้น คำว่า วิริยะ จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะ หรือศรัทธาของตัวเอง นักวิจัยจึงต้องมีใจรักและศรัทธาต่องานวิจัยของตนเองด้วย งานที่ตนทำจึงจะสำเร็จ วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะฉะนั้น วิริยะ จึงเกิดจากศรัทธาหรือฉันทะ นั่นเอง

^๖ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒-๘๔๔.

๓.๓ จิตตะ คือ ความคิดจดจ่อ หรือใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจจดจ่อก็จะเกิดความรอบคอบตาม เมื่อมีความรอบคอบการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วยในการทำงานของนักวิจัยก็เช่นกัน นักวิจัยควรจดจ่อต่องานวิจัยของตน โดยต้องมีการศึกษาหาความรู้ประกอบการทำงานตลอดเวลา เพราะความรอบรู้จะช่วยให้เราตัดสินใจทำงานได้รอบคอบขึ้นและแน่นอนความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความdingามเป็นเครื่องเตือนสติด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและตรึกตรองสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม หากเทียบกับการทำงานของนักวิจัย ความdingามก็เทียบได้กับจรรยาบรรณของนักวิจัยนั่นเอง

๓.๔ วิมังสา คือ การสอบสวนไตร่ตรอง ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา อันเกิดจาก การมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตนเอง และทบทวนองค์กร หรือทบทวนกระบวนการทำงาน ที่ผ่านมามีผลดีผลเสียอย่างไร เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ในการวิจัยและพัฒนานั้น เรามักจะใช้คำว่า สรุปผลงาน เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อดูว่าสิ่งที่คิดและทำมานั้นดำเนินไปแล้วในทางที่คาดหวังหรือไม่ เพื่อที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่

จากหลักธรรมทั้ง ๓ หลักธรรมที่กล่าวถึงก็พอจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะก้าวล้ำไปแค่ไหน หรือองค์กรแห่งการวิจัยจะพัฒนาไปในด้านใด เราสามารถนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาามาประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวันได้เสมอ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็น จรรยาบรรณนักวิจัย หรือ จรรยาวิชาชีพอิจัย ก็จะมีสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติของนักวิจัยคล้ายๆ กัน แล้วองค์กรควรจะมึนโยบายการบริหารอย่างไร ถึงจะทำให้นักวิจัยปฏิบัติตามจรรยาบรรณและมีความสุขในการทำงานด้วย ก่อนที่จะกล่าวถึงนโยบายการบริหารขององค์กร ควรจะรู้ถึงลักษณะของการทำผิดจรรยาบรรณของนักวิจัยก่อน

จากประสบการณ์การทำงานในองค์กรแห่งการวิจัยมาเป็นเวลาเกือบ ๑๐ ปี ก็พบการประพฤติผิดจรรยาบรรณอยู่หลายรูปแบบ อาจเกิดจากความไม่รู้หรือจากเจตนาก็ได้ ซึ่งเมื่อเอามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับในหนังสือจรรยาวิชาชีพอิจัยและแนวทางปฏิบัติแล้ว ก็พบว่าค่อนข้างครอบคลุมลักษณะการประพฤติผิดจรรยาบรรณเดียวกัน จึงสามารถสรุปรูปแบบการประพฤติผิดจรรยาบรรณนักวิจัยได้ดังนี้^๗

^๗ อังศุมาลย์ จันทราปัติย์, ศ.ดร. และคณะ, จรรยาวิชาชีพอิจัยและแนวทางปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๖๗-๖๘.

๑. การคัดลอกงานหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน งานและผลงานดังกล่าว เช่น แนวคิด ภาษา ถ้อยคำ ข้อความ คติพจน์ สุภาษิต ภาพเขียน ภาพถ่าย รูปปั้น รูปจำลอง ทำนองเพลงและผลงานใดๆ ของผู้อื่น เป็นต้น ไม่ว่าจะนำมาเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด หรือนำเอามาทำใหม่ด้วยตนเอง หรือว่าจ้างให้ผู้อื่นทำให้โดยมีการแก้ไข ดัดแปลง หรือปรับปรุงใหม่ แล้วเสนองานหรือผลงานนั้น ประหนึ่งว่าเป็นของตน โดยปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้ชัดแจ้ง ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นของตน การกระทำเช่นนี้เป็นความไม่ซื่อสัตย์หรือเป็นการหลอกลวงทางวิชาการและการขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาหรือความประพฤติที่ดี

๒. การคัดลอกผลงานของตนเอง โดยนักวิจัยคัดลอก หรือนำผลงานของตนเองที่เหมือนเดิม หรือเกือบเหมือนเดิม หรือนำมาเพียงบางส่วนกลับมาใช้อีกครั้ง โดยไม่มีการอ้างอิงถึงผลงานเดิมของตน รวมทั้งนำผลงานมารายงานเพิ่มเติม หรือปรับแต่งให้ต่างไปจากเดิม เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง หรือเข้าใจว่าเป็นผลงานค้นพบใหม่ จนเกิดความผิดพลาดในการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

๓. การปกปิด บิดเบือน แก้ไขข้อมูล ข้อความ หรือการกระทำการใดๆ ในกระบวนการวิจัย และการรายงานผลการวิจัยที่ทำให้ผิดไปจากความเป็นจริง โดยการตัดตอน หรือเพิ่มเติม หรือดัดแปลง ปรับแต่ง แก้ไขข้อมูล ข้อความ หรือการปฏิบัติอื่นใดในกระบวนการวิจัยและรายงานข้อค้นพบจากการวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามข้อสรุปที่ตนต้องการ การกระทำเช่นนี้เป็นการนำเสนอเรื่องหรือสิ่งอันเป็นเท็จ เป็นการกระทำผิดด้านวิชาการ วิชาชีพ และอาจถึงขั้นผิดกฎหมาย รวมถึงการขาดจิตสำนึกในความมีจรรยา หรือความประพฤติที่ดี

๔. การสร้างข้อมูลเท็จ หรือจงใจปั้นแต่งข้อมูลให้ผิดไปจากความเป็นจริงที่พบจากการวิจัย หรือหลีกเลี่ยงที่จะนำเสนอเรื่องหรือสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ถือเป็นการหลอกลวง และการกระทำผิดทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และความมีจรรยาหรือความประพฤติที่ดี

๕. การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้รับการวิจัยที่นักวิจัยได้กระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับการวิจัย ทำให้เกิดผลกระทบต่องานวิจัยเป็นส่วนตัว ไม่ว่าในทางใดก็ตาม รวมทั้งความมีชื่อเสียง นอกจากนี้ การที่นักวิจัยไม่ระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูล หรือรายงานผลการวิจัยทำให้สามารถคาดเดาตัวบุคคลที่กล่าวถึงได้ ก็ถือเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ และขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาหรือความประพฤติที่ดี

จากรูปแบบการประพจน์พิจารณาบรรณนักวิจัยที่กล่าวมา ผู้เขียนขอเพิ่มเติมในส่วนที่พบจากประสบการณ์การทำงานอีก ๑ รูปแบบ ก็คือ การแบ่งสัดส่วนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยไม่เป็นไปตามความจริง การพิจารณาบรรณลักษณะนี้จะพบได้ในองค์กรที่นำผลงานวิจัยมาใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีหรือเพื่อการเลื่อนตำแหน่งนั่นเอง เนื่องจากในการทำงานวิจัย อาจมีการร่วมวิจัยกับองค์กรภายนอก แต่องค์กรภายนอกไม่ได้ใช้คะแนนจากงานวิจัยนี้เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงแบ่งคะแนนให้กับผู้ที่ต้องการใช้คะแนนเป็นสัดส่วนที่มากกว่า ไม่เป็นไปตามจริง ซึ่งการพิจารณาบรรณลักษณะนี้ บางทีนักวิจัยก็ไม่ได้ตระหนักว่าเป็นการทำพิจารณาบรรณของนักวิจัย

นโยบายการบริหารขององค์กรแห่งการวิจัย เพื่อสนับสนุนการทำงานวิจัยที่ทำให้นักวิจัยปฏิบัติตามพิจารณาบรรณของนักวิจัย โดยสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขด้วยควรเป็นอย่างไร ในหนังสือจรรยาวิชาชีพอิจัยและแนวทางปฏิบัติ ที่ วช. จัดทำขึ้นก็ได้ระบุถึง แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัดไว้ถึง ๑๙ ข้อ ซึ่งในตอนท้ายของแนวทางปฏิบัตินี้ ผู้เขียน จะวิเคราะห์อีกครั้งว่าแนวทางดังกล่าวครบถ้วนหรือไม่ ยังขาดอะไรอยู่บ้างจากประสบการณ์การทำงานของผู้เขียนเอง ต่อไปนี้เรามาดูแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัดตามที่ วช. ได้จัดทำขึ้น ดังนี้^๔

องค์กรควรส่งเสริมนักวิจัยให้สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วงการวิชาการ วิชาชีพ และสังคม รวมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยออกสู่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ

๑. เปิดโอกาสให้นักวิจัยของหน่วยงานมีเสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระในการกำหนดปัญหาหรือหัวข้อวิจัย และดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยปราศจากการแทรกแซงในกระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้เผยแพร่ออกสู่สาธารณะ

๒. กระตุ้นจูงใจให้นักวิจัยปฏิบัติตามพิจารณาบรรณของนักวิจัยโดยไม่คิดหลีกเลี่ยง หรือจงใจกระทำผิดอย่างไม่มีรู้สึกละอาย

๓. มีมาตรการป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนซึ่งจะมีผลทำให้เกิดอคติ และความไม่เที่ยงธรรมในการทำวิจัยและการรายงานผลการวิจัย

๔. กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัย และให้มีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลง เพื่อให้ให้นักวิจัยถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากนักวิจัย

^๔ อังศุมาลย์ จันทราปัติย์, ศ.ดร. และคณะ, จรรยาวิชาชีพอิจัยและแนวทางปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๕๖-๖๐.

หรือองค์กรในสังกัดได้รับทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกก็ต้องให้ตระหนักในเรื่องดังกล่าวก่อนลงนามในสัญญา หรือข้อตกลงกับแหล่งทุนวิจัยด้วย

๕. เสริมสร้างบรรยากาศในการวิจัย โดยให้นักวิจัยใช้อาคารสถานที่เพื่อการวิจัยตามสมควร แก่กรณี สนับสนุนด้านสาธารณูปโภค จัดหาอุปกรณ์การวิจัย เครื่องมือพื้นฐานในการวิจัย เพื่อให้ นักวิจัยทำงานได้อย่างต่อเนื่องตามแผนงานวิจัยที่ได้รับความเห็นชอบจนสิ้นสุดโครงการ

๖. กำกับดูแล ติดตามความก้าวหน้าในการทำวิจัยของนักวิจัยและองค์กรในสังกัด ให้มีการ ดำเนินงานตรงตามแผนและวัตถุประสงค์ รวมทั้งข้อกำหนดในข้อตกลงหรือสัญญาที่ได้ลงนามร่วมกัน ระหว่างแหล่งทุนกับคู่สัญญา

๗. ระวังหรือยับยั้งงานวิจัยที่ฝ่าฝืน หรือกระทำความผิดจรรยาบรรณนักวิจัย และมีมาตรการลงโทษ โดยไม่เพิกเฉย ทั้งนี้ต้องรักษาความลับและมีแนวทางปกป้องผู้ที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำความผิดจรรยา วิชาวิจัย ขณะเดียวกันก็มีแนวทางปกป้องและช่วยเหลือนักวิจัยที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากการ ร้องเรียนด้วย

๘. ให้รางวัลหรือสิ่งจูงใจแก่นักวิจัยและองค์กรในสังกัดที่ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิจัย และยกย่องเชิดชูผู้มีผลงานวิจัยดีเด่นเป็นที่ยอมรับของศาสตร์ในสาขานั้น หรือเกิดคุณค่าแก่สังคม หรือสาธารณะ โดยไม่กระทำความผิดจรรยาบรรณวิจัยเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักวิจัยและองค์กรในสังกัด

๙. ส่งเสริมให้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานในการวิจัยศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณและมาตรฐานงานวิจัยในศาสตร์เฉพาะทาง

๑๐. ควรมีคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนและในสัตว์ เพื่อกำกับดูแลและ พิจารณารับรองโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนและสัตว์ ของนักวิจัยและองค์กรในสังกัด เพื่อให้ ความคุ้มครองและหลักประกันว่าจะไม่เกิดผลกระทบและอันตรายใดๆแก่คนหรือสัตว์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาหรือทดลอง

๑๑. กระตุ้นให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัด บันทึกข้อมูลรายละเอียดในการวิจัยอย่างถี่ถ้วน และมีมาตรการในการเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย เพื่อความโปร่งใส และพร้อม ให้ตรวจสอบหากมีการร้องขอ โดยเฉพาะกรณีที่นักวิจัยได้พ้นสังกัด หรือพ้นจากการกำกับดูแลของ หน่วยงานแล้ว

๑๒. กำหนดให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัดดูแลและป้องกันการแพร่กระจายมลพิษ รวมทั้ง จัดสถานที่สำหรับกำจัดมลพิษอันเกิดจากการศึกษาหรือทดลอง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๑๓. สนับสนุนให้นักวิจัยที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง เพื่อช่วยให้นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ในการทำวิจัยอย่างถูกต้องและมีมาตรฐานสูงยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งเกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ

๑๔. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอื่นๆ เพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งเพื่อประโยชน์อย่างกว้างขวางแก่ชุมชน สังคม สาธารณะ และเชิงพาณิชย์โดยหน่วยงานร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย

๑๕. ปกป้องสิทธิของนักวิจัยในการนำเสนอข้อมูลวิจัยออกสู่สาธารณะอย่างมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาทางสังคม การเมือง และสุขภาพ

๑๖. ส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักวิจัยในการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรืออนุสิทธิบัตร ที่ได้จากการวิจัย

๑๗. สนับสนุนให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัดสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาขึ้นสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพหรือองค์กรแห่งความเป็นเลิศ

๑๘. สนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆ เพื่อให้มีการทำวิจัยร่วมกัน หรือนำผลงานวิจัยไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ทางสังคม ธุรกิจ และเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

จากแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัดตามที่ วช. ได้จัดทำขึ้น จะเห็นว่าครอบคลุมครบเกือบทุกด้านแล้ว แต่จากประสบการณ์การทำงานของผู้เขียน พบว่า ถึงแม้องค์กรจะพยายามมีนโยบายที่ดีเพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตามจรรยาบรรณแล้วก็ตาม แต่ยังมีปัจจัยบางประการที่ยากต่อการควบคุม เช่น ในช่วงนั้นองค์กรเน้นสร้างรายได้จากการรับจ้างวิจัยจากหน่วยงานภายนอก เพราะฉะนั้น ผลงานที่ได้ส่วนมากก็จะเป็น ผลงานที่ทำตามการสั่งจ้างทำ ซึ่งอาจไม่ได้มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถเขียนเป็นบทความทางวิชาการเพื่อนำไปตีพิมพ์ได้ หรือ ไม่สามารถนำไปจดสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรได้ แต่หน่วยงานกลับประเมินผลการทำงานของนักวิจัยจากผลงานตีพิมพ์หรือ การนำไปจดสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรนั่นเอง ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการประเมิน นักวิจัยจึงต้องหาหนทางที่จะทำให้ตนผ่านการประเมินได้ด้วย นำมาซึ่งการผิดจรรยาบรรณ ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ส่งผลถึงการทำงานอย่างไม่มีความสุขของนักวิจัย ดังนั้นสิ่งที่องค์กรควรตระหนักเพิ่มเติมก็คือ การมอบหมายงานนักวิจัยให้ตรงกับนโยบายขององค์กรในช่วงนั้นๆ หรือมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยให้ครอบคลุมครบทุกด้านถึงแม้ว่างานๆ นั้น จะไม่ได้เป็นความ

ต้องการหลักขององค์กรในขณะนั้นก็ตาม แต่ผลงานที่นักวิจัยได้สร้างสรรค์ออกมาก็เป็นงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา และก็ยังเป็นผลงานที่สามารถเป็นองค์ความรู้สำหรับองค์กรนั้นก็เป็นไปได้ ใครจะรู้ว่างานที่ไม่ตรงกับความต้องการหรือนโยบายขององค์กรในขณะนั้นอาจจะสร้างชื่อเสียงหรือผลกระทบระดับชาติหรือนานาชาติให้กับองค์กรในอนาคตก็ได้^๙

บทสรุป

ไม่ว่าจะเป็นองค์กรแบบใด ทุกองค์กรต่างมุ่งเน้นให้ บุคลากรในองค์กรได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ และจะต้องมีความสุขในการทำงานพร้อมกันไปด้วย องค์กรจึงจะสามารถรักษาบุคลากรที่เก่ง ดี และมีความสุขไว้ในองค์กรได้นานๆ โดยเฉพาะองค์กรแห่งการวิจัยที่ผู้เขียนกล่าวถึงนี้ยิ่งเห็นได้ชัดในเรื่องความเก่งของบุคลากร เพราะบุคลากรโดยส่วนมากจะเป็นผู้ที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศทั้งสิ้น เมื่อกลับมาปฏิบัติงานองค์กรจึงควรต้องหาหนทางหรือนโยบายเพื่อที่จะรักษาคนเหล่านี้ไว้ ซึ่งนโยบายต่างๆ องค์กรแต่ละองค์กรก็มีกลยุทธ์ที่ดีทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นแผนการพัฒนาบุคลากร แผนการบริหารบุคลากร และที่สำคัญมากจากประสบการณ์จริงก็คือวิธีการประเมินผลงานให้ตรงกับงานที่มอบหมาย และเป้าหมายขององค์กร ส่วนในเรื่องของการรักษาและดำรงไว้ซึ่งคนดีในองค์กร ก็ได้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติมาให้ใช้อย่างละเอียดแล้วไม่ว่าจะเป็นจรรยาวิชาชีพวิจัย และ แนวทางปฏิบัติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จัดทำขึ้น หรือแม้กระทั่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ผู้เขียนได้อ้างอิงถึงทั้งหลักฆราวาสธรรม ๔ สัปปริสธรรม ๗ และอิทธิบาท ๔ ล้วนเอามาประยุกต์เป็นนโยบายขององค์กรเพื่อการปฏิบัติได้ แต่เมื่อนำมาใช้แล้วมันสามารถใช้ได้ในชีวิตการทำงานจริงๆ หรือไม่ ทำอย่างไรบุคลากรถึงจะต้องการแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่โดยไม่ผิดจรรยาบรรณ และมีความสุขในการทำงาน ถึงเวลาแล้วหรือยังที่องค์กรจะหันมาสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อสร้าง “องค์กรในฝัน ที่มาพร้อมกับจรรยาบรรณของนักวิจัย”

^๙ ทั้งนี้ การแสดงความคิดเห็นในบทความนี้เป็นมุมมองส่วนตัวของผู้เขียนเท่านั้น มิได้สะท้อนว่าเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นกับองค์กรวิจัยทั้งหมดแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ทรงธรรม อีระกุล, นักวิชาการชำนาญการ ๘. **การวิจัยสถาบัน: เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๓.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์. ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. **จรรยาบรรณนักวิจัย**. งานสารสนเทศ และห้องสมุดสตางค์ มงคลสุข. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๑. จาก <http://stang.sc.mahidol.ac.th/text/ethic.htm>.

อังศุมาลย์ จันทราปัติย์,ศ.ดร. และคณะ. **จรรยาวิชาชีพวิจัยและแนวทางปฏิบัติ**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๕.

เอกพรต สมุทธานนท์. **นักวิจัยที่ดี**. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/261213>. ๒๕๕๒.